

TAXANDRIA,

Tijdschrift voor Noordbrabantsche Geschiedenis en Volkskunde.

onder redactie van

W. J. F. JUTEN TE BERGEN-OP-ZOOM.

Prijs per jaargang. f 3,—.

Franco per post f 3,25.

" " " voor het Buitenland fr. 7,50.

Uitgever: JAN A. G. JUTEN te Bergen-op-Zoom.

Verschijnt den 1^{en} en 15^{en} van elke maand.

DE STICHTING VAN 'T KAPITTEL TE GEERTRUIDENBERG.

(Slot.)

an de vier nieuwe, nog te scheppen kanunnikaten, bijgevolg van de twaalf kanonikale prebenden, alsmede van de pastoreele bedieningen te Geertruidenberg en te Drimmelen, zal de vrije begeving behooren aan de abdis van Thorn.

De vier nieuwe praebende-genieters zullen binnen het jaar, gerekend van den dag af hunner aanstelling, priester moeten gewijd zijn, op straffe van de vruchten van, ja ook de prebende zelf te zullen verbeuren. Deze bepaling wordt uitgebreid tot de acht reeds bestaande kanunnikaten.

't Staat de tegenwoordige abdis en hare opvolgsters vrij een of twee der Bergsche kanunniken ten dienste der abdij naar Thorn, doch niet naar elders, te beroepen, en in dat geval zal hij of zullen zij hunne proven blijven genieten, als waren zij bij hunne collegiale kerk gevestigd. Buiten dit geval mag de abdis geen verlof geven om afwezig te zijn, behalve, gelijk reeds vroeger Anno 1310 bepaald is, ten bate der wijsgeerige of godgeleerde studiën, aan een of andere universiteit te voltrekken.

Dé goederen van het kapittel zullen niet verpacht of

ten gebruike aan anderen afgestaan worden zonder verlof der abdis, of dergenen, die zij daartoe heeft aangesteld, op wie, volgens de kerkelijke rechtsbepalingen, de verplichting en zorg rust, dat er niets van de bezittingen verloren ga of minder nuttig beheerd worde.

Aan de abdis of hare zaakgelastigden en aan een geschikt persoon, door den deken en 't kapittel te benoemen, zullen alle stukken, rakende verzekeringen, borgtochten, verpandingen, schuldbekentenissen ter hand gesteld worden, en deze zullen neergelegd en bewaard worden op een veilige plaats. De deken en 't kapittel of hunne penningmeesters zullen daarvan jaarlijks rekening geven aan de abdis, en de overblijvende gelden zullen besteed worden tot oprichting van nog vier kanonikale prebenden of, is dit eenmaal geschied, tot onderhoud van 't kerkgebouw van St. Geertrui.

Al geniet, ook volgens de verordening van zijn voorzaat, het collegiaal kapittel van Geertruidenberg, zooals gewoonlijk de andere collegiale kerken der stad en van het diocees Luik, het voorrecht der exemptie, toch zal de deken met zijn kapittel over de tucht aller officialen of dienstdoenden waken en de verdiende straffen ter verbetering mogen opleggen. Is een zwaar-schuldige hardnekkig of rebel, of blijft het kapittel met zijn deken in gebreke hem te straffen, dan vooral zal de abdis van Thorn optreden, opdat de ergeis en de steen des aanstoots worden weggeruimd.

De prebende van den zielzorgenden parochiepriester wordt nader verklaard, twijfelingen opgelost en zijne inkomsten nauwkeurig berekend en aangewezen.

Het overblijfsel der presentiegelden, genoten door de vicarii van afwezige kanunniken, zal in bepaalde gevallen ten bate strekken van- of verblijven bij het gros der prebende zelve. Waarop die vicarii recht hebben, wordt omslachtig en nader omschreven.

De reeds vroeger opgelegde verplichtingen der kapittelheeren worden herhaald en wijder verklaard. Om alle bedrog te voorkomen, wil, bepaalt en beveelt de kerkvoogd, dat de zegels van 't kapittel zullen opgeborgen worden in een archief, voorzien van vier sloten en vier verschillende of ongelijke sleutels. Deze zullen bewaard worden door vier kanunniken, ter beschikking staan der abdis of harer zaakgelastigden, en telken jare aan vier andere kanunniken worden toevertrouwd, nadat de vier eersten rekenschap afgelegd en gezworen hebben, dat er geen bedrog of vervalsching gepleegd is.

Ten slotte beveelt, verordent en bepaald de Luiksche kerkvoogd, dat bovenstaande „toevoegsels, verordeningen, statuten en verklaringen” door den tegenwoordigen deken en zijn kapittel zullen bezworen worden, en dat voortaan geen nieuwe „kanunnik, investitus, vicaris of kapelaan” zonder eedaflegging mag worden toegelaten.

Thans ontbrak er niets meer aan de volledige stichtings-oorkonden van 't Geertruidenbergsche collegiaal kapittel, dan de pauselijke goedkeuring en bevestiging. Deze volgde den 9^{en} October 1317, toen paus Johannes XXII, uit Avignon schrijvend „aan zijne geliefde zonen, den deken en 't kapittel van St. Geertruidenberg in het diocees van Luik”, en gehoor gevend aan hunne smeeking, het gebeurde goedheette, met „zijn apostolisch gezag bevestigde en met den steun van zijn tegenwoordig schrijven bekrachtigde”. (Habets bl. 142, 143)

En hiermede is, uit onlangs ontdekte bronnen, een vluchtig overzicht gegeven van *De stichting van 't kapittel te Geertruidenberg*. Dit kapittel is, hoe dan ook, zelfs na de allesloopende Hervorming blijven voortbestaan. Van eigenlijke residentie der koorheeren bij hunne collegiale kon natuurlijk in den onzaligen plakkatentijd geen spraak meer zijn; maar zij hebben zich elders in hunne prebenden gehandhaafd, totdat eindelijk de Geertruiden-

bergsche dochter mét de Thornsche moeder voor 't algeweld der Fransche omwenteling bezweek.

De laatste kapittel-deken van Geertruidenberg was Ludovicus Franciscus Smidts, een Duitscher, onder wiens portret in olieverf, vroeger te Thorn bewaard en thans bij den Heer van de Winkel, kunstschilder te Maastricht, men het volgende leest:

Ludovicus Franciscus Smidts
Natus 21 Oct. 1729 (in Essen),
Sacerdos ordinatus 1753 beneficiatus
Thorensis, canonicus et decanus Montis
Sanctae Gertrudis
Obiit (in Thorn) die 5 Maii 1808.
MAASTRICHT, 15 Dec. 1893. H. J. ALLARD S. J.

VAN ZINNICQ.

Van dit geslacht, welks naam in onze provincie nog voortleeft in dien der bekende familie van Zinnicq Bergmann, laat ik hier het een en ander volgen; het is getrokken uit het archief van Hoeven, thans berustende te 's Hertogenbosch. De van Zinnicq's, die ik hier vermeld, komen allen als broers en zusters voor.

A. Maria Jenne v. Z. was gehuwd met Adrianus Theodoor de Genitsy; zij werd innocent en hare volgende zuster was curatrice. Zij overleed te Hoeven en hare goederen werden 26 October 1719 getaxeerd; haar man had een lijftocht.

B. Anna Louise v. Z., curatrice harer hiervoor genoemde zuster, overleed te Hoeven; hare goederen werden 26 September 1720 getaxeerd.

C. Anna Catharina v. Z., te Lier gestorven; taxatie harer goederen 15 November 1721.

D. Franciscus Antonius van Zinnicq, gehuwd met Catharina Maria Oem van Wijngaerden; uit dit huwelijk werd op 28 Maart 1697 te Hoeven gedoopt (Katholiek):

a. Joannes Franciscus Ferdinandus v. Z.; peter en meter waren: de heer Joannes Baptista Franciscus Otgens en Vrouwe Anna Francisca de Moreal, in wier naam Maria Cornelia Otgens.

Op 26 September 1720 worden de kinderen der echtelieden van Zinnicq-Oem als minderjarig genoemd.

Wellicht moest ik hier nog geven:

E. Jonker Alexander v. Z., te Lier overleden en wiens goederen, te Hoeven gelegen, 27 Januari 1713 werden geschat.

Misschien was hij dezelfde als:

Jr. Alexander François van Zinnicq, heer van Viersel, Hal, Massenhoven enz., commies van de artillerie en munitie van oorlog van Z. K. M. van Spanje.

W. J. F. JUTEN.

OORKONDEN BETREFFENDE MIERLO.

III.

1386. April 25. Jan de Roever draagt op aan het dorp en de inwoners van Mierlo zijne rechten op zekere vennen en heiden aldaar.

Cont si allen luden, die desen brief zolen zien ocht horen lesen, dat, want ic Jan die Rover ende mijn auder altoes ghecroent hebben op alrehande vennen ende heyden, ghelegghen op den Brant ende Gronen aldaer ghelegghen alsoe, dat ic Jan voerscreven al dat voerscreven cronen ende recht, dat ic daeraen hebben mocht in

enigher maniren, over heb ghegheven ende overgheve mit desen openen brieve ende vertye daerop tot der ghebuer behoef ende des ghemeynen dorps van Mierle voer mi ende voer mijn erfghenamen ende bekenne voer mi ende voer myne erfghename ons daerin noch over gheenre ghemeynten meer rechts te behouden dan een ghebuer ende in ghebuerlyken recht, behoudelic mi ende mynen gueden ons recht nae den curen van Mierle. Ende heb gheloeft ende ghelove bi mijnre trouwen sekerheyt ende in recht eedstat alle dese voerscreven poynten vast ende stede te hauden voer mi ende voer myne erfghenamen op mi ende op mijn goet. In orconde der wareyt soe heb ic Jan voerscreven mynen zeghel hier aan desen brief ghehanghen. Ende om te meer vesten ende sekerheyt soe heb ic ghebeden her Dideric den Rover, mynen brueder ende her Jan van Geldrop, myne neve, ridderen ende Maes den Hoghen, dat si dezen voerscreven brief mit mi in orconscap bezeghelen willen. Ende wy her Dideric, her Jan ende Maes voerscreven, om bede wille Jans onse brueder ende neve, soe hebben wy onse zeghelen mitten sinen in orconscap aen desen brief ghehanghen. Ghegheven int jaer ons Heren dusent driehondert tachtentich ende zes op sente Marcusdach.

Origineel op perkament in het gemeentearchief van Mierlo. De zegels, die uithingen aan dubbele perkamenten staarten, zijn afgevallen.

Medegedeeld door AUG. SASSEN.

EXTRACT

uit het doodboek van den pastoor van Helmond.

1757 obiit d. Anna van den Grootenacker.

1759 obiit d. Maria de Martinel.

1760 obiit d. Theodorus Joannes van den Grootenacker.

1762 obiit d. Henricus Teodorus Gieles, med. doct.

- 1763 obiit Wilhelmus Franciscus van Straelen, dom. temp.
de Milhesen.
- 1764 obiit d. Adam Gielis, med. doct.
- 1767 Nov. 28 obiit toparcha in suo cast.
- 1785 Jan. 31 obiit domicella Joanna van den Grooten-
akker.
- 1785 Majus 14 obiit domicella Wilhelma van den Groo-
tenakker.
- 1793 Jul. 28 obiit Henricus van Hogerlinde ad fidem Cath.
conversit.
- 1797 Jan. 26 obiit de heer Andries van den Grootenakker.
- 1798 Jul. 4 obiit dom. Joanna Margeerita Olifiers.
- 1805 Jun. 8 obiit medicus Joannes Babtista Beels.
- 1807 Febr. 15 obiit reverendus dominus Jacobus Bruynen,
prior monast. d. Nicolai.
- 1808 Mart. 11 obiit Aldegundis Helena de la Court, uxor
Petri Joannis Covels.
- 1810 Jul. 25 obiit Franciscus Guljé, med. doct.

Naar het origineel, berustende in het gemeente-
archief van Helmond, medegedeeld door

AUG. SASSEN.

FRANSCHÉ VERZEN.

Les sonnets et vers suivants ont esté esrit et composé
par Messire Jean d'Ognies Chlr., Sr de Willerval, Gou-
verneur de Bois-le-Duc, Selon que m'a dict feu Jean Prevost
mon père *Escuyer* S^r de le Val, lieutenant Gouverneur de
la ville de Binch au temps de Don Joan d'Austriche.

SONET.

Presenté par le Seigneur de Willerval au
Duc de Medina Coeli.

Flandres reiouy toy, la vertu paternele
Reluyt en ce gran Duc de Medina Celi

Puis quil est droicturier: Je le dis accëpli
Et pour laisser aux tiens, une paix eternele.

Son naturel est doux, il y ung chretien zele
Gindé du gran pouvoir de la divinité
Lequel fera tost voir tant de felicité
Que dirons laige dor en flandres renouvelle.

Ce pendant mectes fin a tant et tant de larmes
Quant il demadera ce ne sera pour armes
Rebelles à ses pieds se viendront prosterner.

Usant de piété vers eulx, et de iustice
Il sera *reflurir* ceste antique pollice
Qui at faict si long temps les Romains comader.

1573.

Iecum habeta:
(get.) Willerval.

Le mesme auteur parlant à son coeur.

Ces vers estoient escrits à
lautre costé de ce Sonnet.

Extrait de *selecta pro Seculo*
(mss de la bibl. d Bourgogne).

1. Ne te chaille mon coeur,
Tu te voiras vainqueur,
De la dure Saison
L'Homme merite honneur
Qui plongé au malheur
Use de raison.
User de la raison.
2. Qu'est ce mon coeur sinon?
Savoir de commander
Couvrir sa passion
Moindrir l'affliction
Du temps se contenter.

3. Quand raison nous conduit
 La Fortune peu nuict
 Fureur ne faict parler
 Le monde, ne seduit
 Richesse, Honneur Credit
 Ne se peut nous esbransler.
4. L'Homme est dict vertueux
 Quand n'est faict malheureux
 Par changement de temps
 Qui d'un coeur genereux
 Constant et valeureux
 Rens ses esprits content.

Iecum habita

(get.) WILLERVAL.

Bij deze verzen staat genoteerd: „Voor de copie der verzen kan men niet instaan. In het eerste derzelven zijn ook een paar onduidelijke woorden onafgeschreven gebleven.” Een latere hand heeft evenwel die onduidelijke woorden aangevuld; zij zijn *cursief* gedrukt.

Medegedeeld door Mr. A. C. BONDAM uit de papieren van wijlen zijn ambtsvoorganger Mr. C. C. N. KROM.

ONBEKENDE WAPENS.

II.

 evenstaand wapen werd gevoerd door de familie van Mattemburgh oudtijds Uyt Mattemburgh genaamd.

Het werd later gevierendeeld met dat

van Vervloet, dat ik hier eveneens afbeeld, het schild werd ter linkerzijde vastgehouden door een omzienden windhond.

Het helmteeken bestaat uit de lelie van het schild, zwevende tusschen een vlucht

van

Wie kan mij wat omtrent deze familie Vervloet mededeelen? Al was het slechts, tot wien ik mij heb te wenden, om te weten te komen, hoe de ouders heetten van Margaretha Vervloet, j. d. van *Londen*, die 13 Februari 1724 te Bergen-op-Zoom huwde met P. A. van Mattemburgh?

De familie Eymberts, oorspronkelijk te 's-Hertogenbosch en te Tilburg gevestigd, had het hiernaast geteekende wapen; het helmteeken was een antieke vlucht. Inlichtingen over de oudere generaties zullen

mij almede zeer welkom zijn.

Dit wapen vind ik vermeld als dat der nog bestaande familie Eerens, oorspronkelijk van 's-Gravenhage, later te Antwerpen, gedurende de laatste eeuw in Noord-Brabant gevestigd.

W. J. F. JUTEN.

DE VENSTERS EN SCHILDERIJEN VAN HET CARMELIETEN-KLOOSTER TE BOXMEER.

IV.

et zevende venster voert het bekende wapen van *Albert, graaf van den Bergh*, met opschrift en titels en eene voorstelling van Albertus, Josephus en Franciscus. Hieronder:

Beati Albertus, Iosephus, Franciscus.

Anagramma. (d. i. Letteromzetting)

Hic tres obalvae faces unus spiritus:

Unus inest multis, et in uno multus; in uno

Orbe Deus multos multus et unus alit

Albertus, Ioseph, Franciscus, multus et unus:

Nam tribus hic (sic! = his?) facibus spiritus unus in est.¹⁾

Het achtste venster voert in den top een wapen: gedeeld: ter herald. rechterzijde het Bergsche wapen en ter linkerzijde het wapen der graven van Spaurs en Valeers. Het venster, een voorstelling

van den H. Albertus, werd geplaatst in 1655 en gegeven door *Geronina Catharina Gravinne en douairière van den Bergh*, geborene gravin van Spaurs en Valeers.²⁾

¹⁾ De Zaligen Albertus, Iosephus, Franciscus.
Anagramma.

Hier zijn drie heldere fakkels, één geest: één is deze in velen en in één veelvuldig. God, die veelvuldig en één is, voedt op éénen aardbol velen.

Albertus, Ioseph, Franciscus zijn velen en één: want in deze drie fakkels is één geest.

²⁾ Ook komt in 1628 voor *Geronina Maria Isabella van den Bergh*.

Deze *Geronina Catharina* was de 3e gemalin van Graaf Hendrik van den Bergh, heer van Stevensweert, zoon van Willem IV met wien zij 5 dochters had.

Hiëronijma Catharina von Spaur, douairière Gravinne van den Bergh, vrouwe van Ghoor, Meijel, Pol en Panheel, geeft last aan den Procureur Leonard van Ravesteijn op 12 Maart 1664 om in haar naam 6000 peccatons te lichten, om deze te besteden tot aanvulling van den prijs, waarvoor de Gravin de heerlijkheden gekocht had.

Den 7^{en} Oct. 1686 stelt de Graaf van Limburg Styrum, kleinzoon van de Douairière van den Bergh, het graaflijk huis Ghoor tot onderpand van een verschuldigd kapitaal.

Den 16e Juni 1688 kwam tusschen Maxmiliaan Willem, Graaf van Limburg Styrum en Aichem en de Paters Jezuiten van Essen een vergelijk tot stand, volgens hetwelk de Graaf aan de Paters overdroeg eene obligatie van 8140 peccatons, door den erfvoogd Cortenbach aan het sterfhuis Ghoor verschuldigd. Daarbij werd bedongen, dat

Op het negende venster is weder het wapen van van den Bergh geschilderd; het werd geschonken door *Anna Maria geborene gravinne en vrouwelijn tot den Berg* en bevat de afbeelding eener verschijning van O. L. V. aan den H. Franciscus O. C.

Het tiende venster draagt een gedeeld wapen, beladen ter herald. rechterzijde met een zwart kruis op gouden grond, en ter linkerzijde met een merk, bestaande uit A en V door elkaar geslingerd, zwart op gouden grond, tusschen 5 vijfbladige bloemen, 3 en 2 geplaatst. De heerlijke schildering vertoont de begeleiding van een koning naar een schip door Carmelieten; daar het onderschrift gebroken is weet men van dit venster noch het jaar van plaatsing, noch den naam van den schenker.

't Is opmerkelijk dat dit venster en de 3 of 4 volgende zooveel geleden hebben. Als men echter bedenkt, dat in den Franschen tijd tijdens de verdrijving en afwezigheid der Carmelieten het klooster bijna onbeheerd stond, mag men 't nog een geluk achten, dat de overigen er nog zoo goed afgekomen zijn.

Zoo geven het 11^e, 12^e, 13^e en 14^e venster ons opvolgend voorstellingen in beeld van de H.H. Angelus, Albertus, Eliseus en Telesphorus, heiligen uit de orde der Carmelieten. Daar alleen op het 11^e het jaartal 1685 voorkomt en op geen dezer te zien is, wie de schenker was, zijn ze, alhoewel even goed van kleur en teekening, niet even belangwekkend als de overigen.

ROERMOND.

A. F. VAN BEURDEN.

(Slot volgt.)

Ghoor binnen 8 maanden moest verkocht worden, ten einde eenige schuldbrieven te lossen waarmede de Paters zich ten laste van den Graaf, van de Vrouwe Hertogin van Croy en van Anna Charlotte gravin van den Bergh zouden voldaan zijn; met uitzondering van het deel in den schuldenlast van de Vrouwe Douairière van Zeijl, geboren gravin Van den Bergh en het $\frac{1}{2}$ deel van hare zuster.

59